

Appendix secundus.

Μάρκου ἀρχιεπισκόπου Ἐφέσου

πεφάλαια συλλογιστικὰ πατὰ τῆς αἰρέσεως τῶν Ἀπινδυνιστῶν
περὶ διαιρέσεως θείας οὐσίας καὶ ἐνεργείας *).

1. Εἰ ταῦτὸν ἔστι θεοῦ οὐσία καὶ ἐνέργεια, τὰ ἐκ τῆς οὐσίας καὶ ἐκ τῆς ἐνεργείας ἔσται, καὶ τὰ ἐκ τῆς ἐνεργείας ἐκ τῆς οὐσίας. Καὶ οὕτως ὁ μὲν υἱὸς καὶ τὸ πνεῦμα καὶ ἐκ τῆς ἐνεργείας ἔσονται, καὶ οὐκέτι γέννημα καὶ ἐκπόρευμα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐνεργήματα καὶ ἀποτελέσματα· ἡ δὲ πίστις ἐκ τῆς οὐσίας καὶ οὐκ ἐνέργημα μόνον ἀλλὰ καὶ γέννημα. Τὰ δ' ἀμφότερα ἀσεβῆ καὶ τῆς ἀληθείας ἀλλοτρια.

2. Ἐτι εἰ ταῦτὸν οὐσία καὶ ἐνέργεια, πάντη τε καὶ πάντως ἄμα τῷ εἶναι καὶ ἐνεργεῖν τὸν θεὸν ἀνάγκη· συναίδιος ἄρα τῷ θεῷ ἡ πίστις ἐξ ἀδίδιου ἐνεργοῦντι πατὰ τοὺς Ἑλληνας.

3. Εἰ τὰ τὸν αὐτὸν ἐπιδεχόμενα λόγον καὶ ταύτα ἀλλήλοις εἰσὶν, ὁ Πέτρος καὶ Παῦλος τὸν αὐτὸν ἐπιδεχόμενοι τοῦ ἀνθρώπου λόγον ἔσονται καὶ ταῦτὸν ἀλλήλοις. Οὐκ εἰσι δέ· οὐδὲ ἄρα ἡ οὐσία καὶ ἡ ἐνέργεια τὸν αὐτὸν ἐπιδεχόμεναι τοῦ ἀπλοῦ καὶ ἀκρίστου καὶ ἀσωμάτου λό-

*) Ex Cod. Graeco Vindobonensi 171. fol. 1 — 11. Vid. Nesselii Catal. part. I, p. 251. Confer praeterea de his Marci Eugenici capitulis syllogisticis Prolegom. nostra p. 11. et Fabricii Bibl. Gr. ed. Harl. XI, p. 676.

γον ἥδη καὶ ταύτὸν ἀλλήλοις εἰσίν. Τὸ ταύτὸν ἡ γένει ἡ εἴδει ἡ ἀριθμῷ· ἀλλὰ γένει μὲν ἡ εἴδει οὐκ ἀνφαῖεν ταύτὸν εἶναι τὴν ἐνέργειαν τῇ οὐσίᾳ· λείπεται οὖν ἀριθμῷ ταύτὸν εἶναι καθάπερ ἐπὶ τῶν πολυωνύμων, ως ὅταν οὐσίαν ἐπὶ θεοῦ καὶ μορφὴν καὶ φύσιν τὸ αὐτὸ λέγωμεν. Ἀλλὰ τὸ μὲν εἴδηται, τὸ δὲ σεσιώπηται, μᾶλλον δὲ καὶ δητῶν ἀπηγόρευται· φύσις γὰρ καὶ ἐνέργεια κατὰ τὸν θεῖον Κύριλλον οὐ ταύτον.

4. Εἰ ἐνέργεια τοῦ πατρὸς ὁ νιός ἔστι μόνος, ως δοκεῖ τοῖς αἰρετικοῖς, ὁ δ' αὐτός ἔστι καὶ ὑπόστασις, ἐνέργεια δὲ καὶ οὐσία τὸ αὐτὸν καὶ αὐτοὺς, ἔσται ταύτὸν ὑπόστασις καὶ οὐσία· καὶ οὕτω Σαβέλλειός τις σύγχυσις εἰσαχθήσεται. Εἰ ἐνέργεια τοῦ πατρὸς ὁ νιός ἔστι μόνος, οὐδεμία δὲ ἐνέργεια ἐνυπόστατος, τουτέστι καὶ ἐαυτὴν ὑφεστῶσα κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, ὁ νιός ἔσται ἐνέργεια ἀνυπόστατος· ἀλλὰ τοῦτο Μαρκέλλου καὶ Φωτεινοῦ τῶν αἰρετικῶν παραλήρημα.

5. Εἰ δύο τὰς φύσεις ὁ Χριστὸς ἔχων μὲν τὴν ἐνώσιν δύο καὶ τὰς ἐνεργείας εἶχε κατὰ τὸ δόγμα τῆς ἔκτης συνόδου τῶν οἰκουμενικῶν, τέσσαρα ταῦτα ἔστι, φύσις θεία καὶ ἀνθρωπίνη, καὶ ἐνέργεια θεία καὶ ἀνθρωπίνη· καὶ ὥσπερ ἡ ἀνθρωπίνη ἐνέργεια ἐτέρα παρὰ τὴν φύσιν, ἀλλὰ κτιστὴ τῆς κτιστῆς, οὕτω καὶ ἡ θεία ἐνέργεια ἐτέρα παρὰ τὴν φύσιν, ἀλλὰ ἄκτιστος τῆς ἀκτίστου. Τὴν ἀνθρωπίνην ἐπὶ Χριστοῦ ἐνέργειαν ἀναιροῦσι τοῖς αἰρετικοῖς οἱ πατέρες μαχόμενοι οὐκ ἀντ' ἐκείνης αὐτοὶ τὴν θείαν ἀνήροιν, ἀρκούμενοι μόνη τῇ φύσει διὰ τὴν ἀκρανίαν ἀπλότητα, ως δοκεῖ τοῖς Ἀκινδυνίζουσιν, ἀλλὰ δύο τὰς ἐνέργειας ἐκήρυξτον διαρρήμην, ὥσπερ οὖν καὶ τὰς φύσεις. Ἡδεσον ἄρα καὶ τῆς θείας φύσεως ἐτερον οὖσαν τὴν θείαν ἐνέργειαν, ὥσπερ οὖν καὶ τῆς ἀνθρωπίνης τὴν ἀνθρωπίνην.

6. Εἰ σωματικῶν μελῶν διάθεσις οὐκ ἔστι παρὰ θεῷ, πάντα ἄρα τὰ ως μέλη περὶ αὐτοῦ παρὰ τῇ γραφῇ λεγόμενα καὶ ὑμνούμενα, τῶν ἐνεργειῶν εἰσι δηλωτικά· αἱ

κρός ἡμᾶς παταβαίνουσι τῆς οὐσίας ἀπροσίτου μενούσης,
ώς οἱ θεολόγοι φασίν.

7. Εἰ ἐκ τῆς οὐσίας ἡ ἐνέργεια προιέναι τε καὶ πηγάζειν ἀεινάως εἴρηται, τὸ δ' ἐπ' οὐδενὸς ἀν οὐδεὶς τολμήσει τῶν κτισμάτων εἰπεῖν, οὐκ ἄρα ἡ ἐνέργεια πτίσμα,
καὶ μὴν οὐδ' αὐτὴ ἡ οὐσία.

8. Εἰ παντελῶς ἀκίνητόν τε καὶ ἀνενέργητον τὸν θεόν εἶναι φῶμεν, ως δοκεῖ τοῖς αἰρετικοῖς, αὐτὸς μὲν ως τέλος μόνον καὶ ἐφετὸν κινήσει τὸν κόσμον, οὐδεμίαν εἰς αὐτὸν οὔτε πρόνοιαν ἔχων οὔτε δύναμιν διεῖ, δὲ κόσμος ἔσται ζῶν προαιρετικόν, αἵδιον αὐτὸς ἔστι τὸν διοικῶν καὶ ἐφέσει μόνη τοῦ θείου κινούμενος. Ἀλλὰ ταῦτα Ἐλληνικὰ καὶ μυθώδη καὶ τοῖς εὐσεβέσιν ἀπόβλητα.

9. Εἰ ἄπερ ἔστιν ὁ θεός, ταῦτα καὶ ἔχειν λέγεται,
ζωὴ τε γὰρ ἔστι καὶ ζωὴν ἔχει καὶ σοφία ἔστι καὶ σοφίαιν ἔχει, καὶ τὰ λοιπὰ οὔτως. Ἡ μὲν αὐτὰ ἔστιν ὁ θεός,
οὐδαμῶς αὐτοῦ διακρίνονται, οὐσιώδη γάρ εἰσι καὶ φυσικὰ τοῦ θεοῦ, Ἡ δὲ αὐτὰ ἔχει, διακρίνονται τέ καὶ πρὸς ἡμᾶς παταβαίνουσι· καὶ αὗταί εἰσιν αἱ ἐνέργειαι πλησυνόμεναι τε ἐνικῶς καὶ ἀδιαιρέτως διαιρούμεναι τῆς μιᾶς οὐσίας.

10. Εἰ τὰ ἀόρατα τοῦ θεοῦ ἀπὸ πτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθιστῶνται, ἥ τε αἵδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης, ἐκ δὲ τῶν ποιημάτων οὐ τῆς οὐσίας ἀλλὰ τῆς ἐνεργείας ἐν περινοίᾳ γινόμεθα πατὰ τὰς θεολόγους φωνάς· ἐτερον ἄρα ἡ τοῦ θεοῦ οὐσία καὶ ἐτερον ἡ παθορωμένη καὶ νοούμενη διὰ τῶν ποιημάτων δύναμις αὐτοῦ καὶ θειότης, αἵδιος μέντοι καὶ αὐτὴ τυγχάνουσα.

11. Εἰ οἱ λόγοι τῶν δύντων ἐν τῷ θεῷ ἀνάρχως καὶ ὅδιώς ὄντες, ως οἱ θεολόγοι πάντες φαστέν, οὔτ' αὐτοί εἰσιν ἡ τοῦ θεοῦ οὐσία, πῶς γὰρ οἱ ληπτοὶ καὶ ἡμῖν ἀμηγέπη τυγχάνοιεν ἐκείνης ἀπαταλήπτου μενούσης; — οὔτε μὴν ἐκτός εἰσι τοῦ θεοῦ, τὰ γὰρ μετὰ θεόν πάντα πτίσματα, ποὺ ἄμα τοῖς Πλατωνικοῖς ἴδεις ἐκ τούτων

δώσομεν χώραν· οὐκ ἄραι μόνον ἐν ἀκτιστον, ή τοῦ θεοῦ
οὐσίᾳ, καθ' ἂν περιβομβοῦσιν οἱ τὰ Ἀκινδύτου νοσοῦντες.

12. Πρὸς μὲν τὸν οὐδὲν καὶ τὸ πνεῦμά φασιν οἱ Ἀκινδυνόφρονες, ὡς φύσιν ὁ θεὸς ἔχει, πρὸς δὲ τὴν κτίσιν ὡς βούλησιν καὶ ἐνέργειαν· ταῦτα μὲν οὖν περινοοῦσιν, ἵνα τὴν διάκρισιν ἀποκλείσωσι. Φαίνεται δὲ καὶ αὐτόθεν αὕτη, καὶ μὴ νοῶσιν ἃ λέγουσι. Πρὸς ἃ γάρ ἐστι φύσις, οὐκ ἐστι βούλησις, καὶ πρὸς ἃ βούλησις, οὐκ ἐστι φύσις ἐπειτα· πόθεν καὶ λαβόντες ἔχουσι τὰς τοιαύτας φωνὰς, αὐτὸν εἶναι τὸν πατέρα φύσιν ή βούλησιν. Ἀναγκασθήσονται γὰρ ἐκ τούτου καὶ γέννησιν αὐτὸν εἶναι φάναι. Ἀλλὰ ἄλλο γεννῶν καὶ γέννησις εἴρηται, θέλων καὶ θέλησις, λέγων καὶ λόγος, εἰ μὴ μεθύουσι οὐκ ἀκούουσιν. Ἀλλως τε εἰ μὲν τὴν φύσιν ὡς ὑποκείμενον λέγουσι, τὴν δὲ βούλησιν ἐπιθεωρούμενον, εἰς ταῦτὸν ἡμῖν ἔρχονται· εἰ δ' ἀμφότερα λόγους μόνον, ὡς ἔχει τὸ σπέρμα καὶ διαρπός ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σίτου, τί τὸ ὑποκείμενον ἄλλο παρὰ τὴν φύσιν καὶ τὴν οὐσίαν, αὐτοὶ λεγέτωσαν.

13. Εἰ κατὰ πολλῶν μὲν ή οὐσία τοῦ θεοῦ οὐ λέγεται, μία γὰρ ή αὐτοῦ οὐσία, κατὰ πολλῶν δὲ καὶ διαφόρων ή ἐνέργεια λέγεται, πολλαὶ γὰρ αἱ αὐτοῦ ἐνέργειαι· ἔτερον ἄραι ή αὐτοῦ οὐσία καὶ ἔτερον ή ἐνέργεια.

14. Εἰ πᾶσα δύναμις πρὸς ἔτερον λέγεται, πρὸς γὰρ τὸ δυνατὸν ἀποδίδοται, καὶ τοῦτο Θῶμας ὁ τῶν Λατίνων διδάσκαλος ὅητῶς ἀποφαίνεται· ἔτερον ἄραι οὐσία θεοῦ καὶ ἔτερον δύναμις, εἰ μὴ καὶ τὴν οὐσίαν τις εἶναι φαίη τῶν πρός τι.

15. Εἰ καὶ παράδοξον τὸ λεγόμενον εἶναι δόξει καὶ μάλιστα τοῖς αἰρετίζουσιν Ἀκινδυνισταῖς, ἀλλ' οὖν ἐστιν ἀληθέστατον, ὅτι περὶ τῶν ἐγγυτέρων θεοῦ φύσεων νοερῶν τε καὶ λογικῶν καὶ αὐτοῦ τοῦ θεοῦ μᾶλλον ή ἐνέργειαι διαιτέοριται τῆς οὐσίας ή ἐπὶ τῶν ἀπωτέρω καὶ τῶν

14) Conf. Thom. Aquin. Summ. p. I, qu. 25. art. 1 et qu. 41 art. 5.

πάντη δένων καὶ ἄλλοιρίων. Τρισὶ γὰρ τούτοις ὀρισμένων ἀπάντων τῶν δύντων, ὡς οἱ θεολόγοι διδάσκουσιν, οὐσίᾳ, δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ, — τὸ γὰρ μηδεμίου φασὶ δύναμιν καὶ ἐνέργειαν ἔχον οὔτε ἔστιν οὔτε τί ἔστιν, — τοῖς μὲν ἀψύχοις καὶ ἀναισθήτοις οἷον συνέπτυξται πρὸς τὴν φύσιν ἡ ἐνεργητικὴ δύναμις, συντηρητικὴ τις αὐτῶν οὖσα καὶ τοῦ εἶναι μόνον ὅπερ ἔστι καὶ διαιμένειν παρεκτική. Κανέν εἰ ἐπί τινων δὲ διακρίνοιτο ὡς ἐπὶ τοῦ πυρὸς ἡ θερμαντικὴ, μονομερής ἔστιν αὐτὴ καὶ ἄλογος καὶ βουλήσεως ἔργημις. Ἐπὶ δὲ τῶν ἀλόγων ζώων καὶ ἐπὶ γε μᾶλλον τῶν λογικῶν δραστηριώτερον ἥδη καὶ ἐκφανὲς μᾶλλον τὸ τῆς δυνάμεως ἔργον ἔστιν· ἂν γε οὐ πρὸς ἑαυτὰ μόνον ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἔξω, καὶ οὐ τὰ αὐτὰ μόνον ἀλλὰ καὶ τάναντία, καὶ πολλά τε δύο καὶ μεγάλα δύνανται τε καὶ ἐνεργοῦσι, χρώμενα μὲν τοῖς οἰκείοις σώμασιν ὡς δργάνοις, πολλὰ δὲ ἔτερα δι' αὐτῶν ὅργανα τῶν οἰκείων ἐνεργεῖῶν ποιούμενα. Καὶ ἐφεξῆς ἀνιοῦσιν αἱ νοεραὶ φύσεις καὶ νῷ μόνῳ ληπταὶ πολὺ δυναμιώτεραι πολλῷ τῷ μέσῳ τῶν μετ' αὐτὰς εὑρεθήσονται· καὶ δύσον ἐγγύς εἰσι τοῦ θεοῦ τῇ απλότητι τῆς αὐτῶν οὐσίας, τοσοῦτον καὶ τῷ παντοδαπῷ καὶ ποικίλῳ τῆς ἐνεργείας· ἂς γε οἱ χαριέστεροι τῶν Λατινικῶν διδασκάλων φασὶ καὶ ἐκ πάσης ὕλης τε καὶ ἰδέας περιπλάττειν ἑαυτοῖς σώματα κατὰ τὸ βουλητὸν αὐτοῖς, πρὸς ἀταλόγους ἐμφανείας τοῖς θεωμένοις. Ὁ δὲ τῶν δλῶν θεός, ἡ μακαρία φύσις, δύσω τούτων ἀπάντων ἐξηρητοῦ, τοσοῦτόν ἔστιν ἀπλοῦς τε ἄμα καὶ ὑπερούσιος, καὶ οὐ πολυδύναμος ἡ μεγαλοδύναμος μόνον, ἀλλὰ καὶ παντοδύναμος, ὡς πᾶσαν ἐν ἑαυτῷ δύναμιν προέχων καὶ ὑπερέβων, Διονύσιος φησιν δὲ κλεινὸς^{*)}·, καὶ ὡς ἐπὶ πάντα τῆς αὐτοῦ δυνάμεως καὶ τῆς ἐνεργείας διῆκνομενης. Ἐπομένην γὰρ αὐτὴν ἀεὶ τῇ βουλήσει καὶ σύνδρομον ἔχει, καὶ ἀμφότερα δήποτέν ἔστι θεωρούμενα τῇ οὐσίᾳ. Οὕτως

^{*)} Διονύσιος — ὁ ιλεινός. Conf. Dionys. De divin. nomin. ep. VIII, p. 775.

οὐδὲν ἡ τῆς ἐνεργείας διάκρισις τὴν τῆς οὐσίας ἀπλότητα παραβλάπτει.

16. Ἐκ μὲν τῶν ἀποφάσεων οἱ θεολόγοι φασὶν, ὡς ὑπὲρ πάντα τὰ ὄντα ὁ μηδὲν ὡν τῶν ὄντων καὶ οὐσίαν θεός· ἐκ δὲ τῶν καταφάσεων ὡς αἴτιος πάντων ὁ πάντα ὡν κατὰ τὴν αἰτίαν θεολογεῖται. Ζητητέον οὖν, πῶς τοῦτο λέγεται· καὶ γὰρ ὁ παρ' ἡμῖν οἰκοδόμος αἴτιος ὡν οἰκίας οὐκ ἀν οἰκία ποτὲ αἰλούρειη, καὶ ὁ ιατρὸς αἴτιος ὡν ὑγείας οὐκ ἀν ὑγεία λεχθείη. Πῶς δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ συνδραμεῖται τό τε μηδὲν εἶναι τῶν ὄντων καὶ αὕτης τὸ πάντα εἶναι; Μήποτε οὖν ἔστι τι μεταξὺ τῆς οὐσίας τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ὄντων, καὶ δὲ τῶν ὄντων ὡς αἴτιος ὀνομάζεται, καὶ οὐ κατὰ τὴν οὐσίαν αὐτήν; Τοῦτο δὲ τί ποτε ἀν ἄλλο εἴη πλὴν ἡ ἐνέργεια, ἣν εἰ καὶ λόγον ἡ εἰδος τῶν ὄντων ἔθέλοι τις λέγειν, οὐ διοισόμεθα; πλὴν δὲ ὁ μὲν παρ' ἡμῖν τεχνίτης οὐκ ἐκ τῶν εἰδῶν ὀνομάζεται, τό τε τῆς οὐσίας ἴδιον ὄνομα καὶ τὸν λόγον ἔχων καὶ τὸ εἰδος αὐτὸ τῆς τέχνης ἔξωθεν ἐπίγινομενόν τε καὶ τελειούμενον· ὁ δὲ θεός ἀνώνυμός τε καὶ οὐσίαν ὡν καὶ τὰ εἴδη τῶν ὄντων ἐν ἑαυτῷ φύσει καὶ ἐξ αἰδίου προέχων καὶ ὑπερέχων εἰκότως αὐτά τε καὶ ἐξ αὐτῶν ὀνομάζεται.

17. Θαυμάσαι ἄξιον τὴν ἀλογίαν τῶν Ἀκινδυνιστῶν, ὅτι τὰς μὲν τῆς ψυχῆς δυνάμεις, αἴτινες αὐτῇ προσεφύησαν μετὰ τὴν ἀμαρτίαν ἐκ τῆς ἀλόγους ζωῆς διὰ τὴν πρὸς τὸ παθητὸν τοῦ σώματος συμπλοκὴν, — ὡς οἱ ἡμέτεροι τῷ ὄντι φιλόσοφοι καὶ διδάσκαλοι καὶ θεολόγοι φασὶ, — ταύτας οὖν τὰς δυνάμεις ἀκούοντες καὶ μέρη ταύτης λεγόμενα παρ' ἐνίων, — οὐδενὸς ὅμιλος μέχρι καὶ σήμερον ἥκουσαν σύνθετον ἐξ αὐτῶν αὐτὴν ὀνομάζοντος, ἡ γὰρ ἀν οὗτως αἱ τῶν ἀλόγων ζώων ψυχαὶ καὶ ἔτι γε μᾶλλον αἱ τῶν ζωοφύτων καὶ τῶν φυτῶν ἀπλούστεραι ἡσαν, ἅτε καὶ ἐλαττόνων μεμοιραμέναι δυνάμεων, — τὸν δὲ θεὸν, εἰ πολλὰς δυνάμεις λέγοιτο ἔχειν, οἵονται σύνθετον γίνεσθαι τῇ ἐνεργείᾳ τῶν πραγμάτων αὐτῇ μαχόμενοι. Αἱ γὰρ συνθέσεις οὐ τῶν ἀλλων καὶ ἀσωμάτων, ἀλλὰ ὑλης καὶ εἴδους ἡ

δυοῖν φύσεων ὑποστῆναι καὶ πατέρας ἐαυτὰς δυναμένων εἰσὶ τε καὶ λέγονται.

18. Εἰ δὲ νοῦς παρὰ τὴν διάνοιαν οὐκ ἔστι σύνθετος, οἶόν τινα διέξοδον αὐτοῦ πρὸς τὰ αἰσθητὰ τυγχάνουσαν νοῦν καὶ αὐτὴν ἐνίστε προσαγορευμένην, οὐδὲ δὲ οὐδα πολλῷ μᾶλλον παρὰ τὴν ἐνέργειαν οὐκ ἔστι σύνθετος, καλὸν θεότης αὕτη προσαγορεύοιτο.

19. Εἰ τοῦ νοῦ διάνοια μή ἔστι ἀλλότριον, φυσικὴ γάρ ἔστιν αὐτοῦ δύναμις, δι' ἣς τῶν λόγων δεικνυμένων ἀντιλαμβάνεται, οὐδὲ δὲ ἐνέργεια. οὐδα τοῦ θεοῦ ἔστιν ἀλλότριον, φυσικὴ τις αὐτοῦ τυγχάνουσα δύναμις.

20. Καὶ τοῦτο τῶν Ἀκινδυνιστῶν ἐκ τῆς Εὔνομίου παραφροσύνης, ὡσπερ οὖν καὶ τὸ τὴν φωνὴν τῆς θεότητος εἰς μόνην τὴν οὐσίαν ἀνάγειν, ὅτι τὴν κατ' ἐπίνοιαν διαφορὰν ἐπὶ τῆς οὐσίας καὶ ἐνεργείας παραδεχόμενοι τὴν ἐπίνοιαν ἀνύπαρκτόν τε οἴονται παντελῶς, ἀν ψιλῇ προφορᾷ λόγου τε καὶ νοήματος ἡμετέρου συνισταμένην. 'Αλλ' ἀκούετωσαν τοῦ θεοφόρου πρὸς ἡμῖν Βασιλείου, πάκείνου ἐλέγχοντος καὶ τούτους ἐντρέποντος. „Τὰς γὰρ ἐν Χριστῷ φησὶ συνελθούσας φύσεις ἐπινοίᾳ μόνῃ θεωροῦμεν καὶ διακρίνομεν· ἀλλ' οὐδὲν ἡττόν εἰσι μὲν τῶν ἐαυτῆς ἐκατέρα ιδιωμάτων. Οὕτω δὴ καὶ τὰ ἐπὶ θεοῦ λεγόμενα καὶ αἱ ἐνέργειοι πᾶσαι, καλὸν ἐπινοίᾳ διακρίνεσθαι λέγωνται, οὐ διὰ τοῦτο ἀνύπαρκτοι, πλὴν ὅσον ἐκεῖ μὲν σύνθεσις, ἐπειδὴ καὶ πατέρας ἐαυτὴν ἐκατέρα φύσις ὑποστῆναι δύναται μὲν τῶν οἰκείων ιδιωμάτων, ἐνθαῦτα δὲ οὐδαμῶς.“

21. Εἰ δέ λόγοι τῶν δύντων ἐν τῷ θεῷ προσώπωνίας δύντες οὐ μιροφοῦσι τὸν θεῖον νοῦν οὐδὲ συντιθέασιν, οὐδὲ αἱ ἐξ αὐτοῦ οὐδα προϊοῦσαι ἐνέργειαι σύνθετον τοῦτον ἀποφανοῦσιν.

22. Εἰ δέ ὁ ἡμέτερος νοῦς ἐπιστήμην ἔχων η προσλαμ-

21) Conf. Basil. Magn. Orat. contra Eunom. lib. I, p. 705.
Par. 1638. tom. I.

βάνων οὐ παρὰ τοῦτο σύνθετος, οὐδὲ δὲ διεῖσα πολλῷ μᾶλλον οὕκε εἰπεῖ σύνθετος ἐκ τῶν φυσικῶν αὐτῷ προσόντων ιδιωμάτων.

23. Καὶ ἐπὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἔτερον μὲν ἡ ὄψις ὡς εἶδος καὶ ἔξις, ἔτερον δὲ ἡ ὁρατικὴ δύναμις καὶ ἡ ὁρασίς ὡς ἐνέργεια· καὶ ἡ μὲν ποιεῖ σύνθεσιν, ἡ δὲ οὐδαμιῶς· οὐ γὰρ παρὰ τὴν ἐνέργειαν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἔξιν δὲ ὀφθαλμὸς σύνθετος. ‘Ο δὲ τῶν ὅλων διεῖσα, ὡς εἶδος μὲν καὶ ἔξιν οὐδὲν ἔχει, καθὼς δὲ ἀν εἴη σύνθετος, ἀλλ’ η τε σοφία καὶ ἡ ἀγαθότης καὶ εἰς τι τοιοῦτον συνουσιοῦται αὐτῷ διὰ τὴν ἀπλότητα, ὡς δὲ καὶ ἐνέργειας αὗτις αὐτὰ ταῦτα διακρινόμενα ἔχων, οὐδὲν ἐκ τούτου εἰς τὴν κατ’ αὐτίαν ἀπλότητα παραβλάπτεται. Ταῦτα μὲν οὖν καὶ οἱ διεολόγοι διδάσκουσι φανερῶς· οἱ δὲ αἰρετικοὶ μὴ παραδεχόμενοι, καθὼς δὲ μὲν λέγουσι καὶ δοκοῦσι φυλάττειν, δημιοφωνοῦσιν ἡμῖν, λέγοντες δὴ τὴν ἀπλότητα, καθὼς δὲ ἀπαγορεύουσι τὴν διάκρισιν, τῇ τε ἀληθείᾳ καὶ τοῖς διεολόγοις πᾶσι καὶ ἡμῖν διαμάχονται, τὸν αὐτὸν ἀτεχνῶς τρόπον τοῖς Ἰουδαίοις. Κακεῖνοι γὰρ διεὸν μὲν ἔνα λέγοντες εἰς ταῦτὸν ἡμῖν ἔρχονται, τὴν δὲ τῶν προσώπων διάκρισιν οὐ παραδεχόμενοι πρὸς τὴν ἀπώλειαν συμπαραλαβόντες τοὺς Ἀκινδυνιστὰς ὑποστρέφουσιν.

24. Εἰ ἀπερ ἐστὶ κατ’ οὐσίαν δὲ διεῖσα, ταῦτα καὶ ἡμῖν κατὰ χάριν δωρεῖται, οὐκ αὐτά ἐστιν ἡ τοῦ διεοῦ οὐσία· τῆς γὰρ οὐσίας αὐτοῦ οὐδενὶ μεταδίδωσιν.

25. Εἰ ἀπερ ἐστὶ κατ’ οὐσίαν δὲ διεῖσα, ταῦτα καὶ ἡμῖν κατὰ χάριν δωρεῖται, οὐκ ἀλλότρια ἄρα αὐτοῦ, ἀπερ ἡμῖν δωρεῖται, περὶ δὲ αὐτὸν οὐσιωδῶς διεωρούμενα κατὰ τὰς φινὰς τῶν ἀγίων.

26. Εἰ οὐδείς ἐστι τῶν ἀνθρώπων ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἴς δὲ διεῖσα, οὐδέστιν ἄρα ἡ ἀρετὴ καὶ τὸ ἀγαθοῖς εἶναι πρόσεστι κατὰ φύσιν, εἰ μὴ ἐκ διεοῦ παρουγένοιτο· καὶ διὰ τοῦτο δὲ διεῖσα Μάξιμος εἶπεν, „ἄναρχος πᾶσα ἀρετὴ

μὴ ἔχουσα χρόνου ἁστῆς πρεσβύτερον, ἃτε τὸν θεὸν ἔχουσα
τοῦ εἶναι μονώτατον ἀϊδίως γεννήτορα.³³⁾

27. Εἰ τὰ φυσικὰ ἴδιώματα ἐπὶ θεοῦ ἀναιρήσομεν,
δι’ ὃν ἡ κοινότης γνωρίζεται, καὶ τὰ ὑποστατικὰ δηλούντε
συνανελοῦμεν, δι’ ὃν αἱ ὑποστάσεις χωρίζονται· καὶ οὐ-
τοῖς ἡ Σαβελλιανὴ σύγχυσις χώραν ἔχει.

28. Εἰ τῷ λόγῳ διαφέρουσι μόνον τὰ περὶ θεοῦ λε-
γόμενα, καθάπερ οἱ νέοι κομψολογοῦσι δογματισταί, πᾶς
μὴ δύντα; τὸ γὰρ εἶναι ἐκάστοις ἐν τῷ ἴδιῳ λόγῳ.

29. Εἰ πολυποίκιλος μὲν ἡ τοῦ θεοῦ σοφία λέγεται
τε καὶ ἔστι, πολυποίκιλος δὲ αὐτοῦ ἡ οὐσία οὐκ ἔστιν,
ἔτερον ἄρα ἡ αὐτοῦ οὐσία καὶ ἔτερον ἡ σοφία· καὶ οὐχ
ἡ οὐσία ἐκ τῆς σοφίας, ὁ Χρυσοῦργός τοι, ἀλλ’ ἡ
σοφία ἐκ τῆς οὐσίας· οὗτοι δὴ καὶ ἡ ἀγαθότης καὶ εἴ τι
τοιόυτον. Διὰ τοῦτο φησι καὶ ὁ Φίλιππος, οὐ τὴν σοφίαν,
ἔχει μαθεῖν οὐδὲ τὴν ἀγαθότητα, ἀλλ’ αὐτὴν τὴν οὐσίαν,
αὐτὸς ὁ τί ποτέ ἔστιν ὁ θεός.

Περὶ τοῦ θείου φωτός.

30. Εἰ ‘κατ’ οὐσίαν ὁ θεός οὐ μεταμορφοῦται οὐδὲ
ποικίλεται, κατὰ τὴν θείαν ἄρα ἐνέργειαν αἱ θεοφάνειαι
πᾶσαι, ποικίλως τὰς δράσεις διαπιθεῖσαι.

31. Εἰ τὸ φανὲν ἐν τῷ τοῖς ἀκοսτόλοις Θαβωρίῳ
φῶς αὕτη ἡ τοῦ υἱοῦ θεότης ὑπῆρχεν, εἴτα οὖν ἡ τοῦ πα-
τρὸς καὶ τοῦ πνεύματος ἐν υἱῷ μινογενεῖ ἀπαστράπτουσα,
οὗτ’ ἄρα κτιστὸν τοῦτο τὸ φῶς, οὗτε μὴν ἡ τοῦ θεοῦ οὐ-
σία· καὶ γὰρ ἐκείνη τὸ παρόπαν ἀόρατος.

32. Εἰ αὐτὸς ὁ θεός ἔσται τοῖς ἀξίοις τὰ πάντα
κατὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα, φῶς δὲ δικαίοις διὰ παντὸς
οὐκ ἀλλότριον, ἄρα τοῦ θεοῦ τοῦτο τὸ φῶς, ὅπερ ἔσται
τοῖς δικαίοις κληρονομία, βασιλεία θεοῦ παλούμενον.

33. Εἰ τὸν λόγον ἀπαιτοῦσιν οἱ αἰρετικοὶ τοῦ σαρ-

33) οὐ μὴ γεύσωνται. Marc. 9. 1.

πικοῖς ὀφθαλμοῖς καθοραῖναι τὸ ἄϋλον, δότωσαν λόγου τοῦ σαρκικῆ φύσει τῆς θεοτόκου περιληφθῆναι τὴν τοῦ μονογενοῦς ὑπόστασιν σαρκουμένην· εἰ δὲ ἐκεῖνο παντελῶς ὑπὲρ λόγου, καὶ τοῦτο συγχωρησάτωσαν· καὶ γὰρ τοῦτο ὡς ὑκερφυές ἐπηγγέλθη. „Οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου φησὶν, ἔως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει,“ δηλῶν ὡς ὅπερ ἔντοι τοῖς ἀξίοις μετὰ τὸν θάνατον, τοῦτο καὶ ζῶντες οὕτοι καρπώσονται· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τῶν λοιπῶν ἐξελέγησαν ἀριστίνδην.

34. Εἰ σχημάτων καὶ χρωμάτων καὶ αὐτοῦ φωτὸς ἀτιληπτική ἐστιν ἡ ὁρασίς μόνον, ἅπερ εἰσὶν ἄϋλα τῷ οἰκείῳ λόγῳ, τί θαυμαστὸν, εἰ καὶ τὸ θεῖον ἄϋλον φῶς ἡδυνήσῃ ποτὲ παραδέξασθαι τῇ θείᾳ δυνάμει βοηθουμένη;

35. Εἰ πρὸ τῆς παραβάσεως ὁ Ἄδημ τὰ μὲν τῶν ζώων ἴδιώματα ἔβλεπε, δι’ ᾧν αὐτοῖς τὰς κλήσεις ἐπέθετο, καὶ πρὸ τούτων αὐτὸν τὸν θεὸν, τὴν δὲ ἑαυτοῦ οὐκ ἔβλεπε γύρινωσιν, ἐτέροις ἄρα ὀφθαλμοῖς τόσε ἔώρα, ὧν ἐπιμυσάντων μετὰ τὴν ἀμαρτίαν οἱ τῆς σαρκὸς ἡνοίγησαν ὀφθαλμοί· ἀλλὰ πάλιν αὐτοὺς ἐν τοῖς μαζηταῖς διανοίγων ὁ κύριος μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, ἐκ τυφλῶν ἐφγαζόμενος βλέποντας, διὸ Δαμιασκόθεν Ἰωάννης φησίν.

36. Εἰ φῶς τέ ἐστιν ὁ θεὸς καὶ φῶς οἰκεῖν ἀπρόστον λέγεται, τὸ μὲν ἄρα ὡς οὐσιῶδες αὐτῷ καὶ φυσικὸν ὄχωριστον δὲν, τὸ δὲ ὡς κατὰ τὴν ἐνέργειαν διακεκριμένον.

37. Εἰ πρὸς τὸ θειότερον ἡ ψυχὴ μετασκευάζεται τῇ ἐπιδημίᾳ τῆς χάριτος, τί θαυμαστὸν, εἰ καὶ τὰς διὰ τοῦ σώματος αὐτῆς ἐνεργείας θειοτέρας προβάλλεται καὶ τῶν θείων καὶ ὑπὲρ αἴσθησιν ἀντιλαμβάνεσθαι δυναμένας;

38. Εἰ πρὸς τὴν πτίσιν ἡ σωματικὴ φύσις ὑπὲρ φύσιν ἔδρασε τῇ θείᾳ δυνάμει βοηθουμένη, λέγω δὴ οἱ τοῦ Πέτρου πόδες κατὰ πυμάτων πεζεύσαντες, διὸ τί μὴ καὶ πρὸς τὸ ἄντιστον ὑπὲρ φύσιν δμοίως τῇ αὐτῇ δυνάμει διατεθείη, λέγω δὴ οἱ ὀφθαλμοὶ τούτου, πρὸς τὸ θεῖον φῶς; ὅπου γάρ ἐστι θεὸς, οὐδὲν ἀδύνατον.

39. Εἰ τὴν ἐναντίαν δύναμιν οἴδαμεν ἐνεργεῖν τι

περὶ τὰς ἀνθρωπίνας ὄψεις μεταποιεῖν τε αὐτὰς καὶ διατίθένται παιδὶ φύσιν πρὸς τὸ μὴ δὲν, δηλοῦντι δὲ οἱ θαυματοποιοὶ καὶ τὰ πάλαι ἀδόμενα μοιγγατεύματα, πῶς οὐ τῇ θείᾳ δυνάμει δώσομεν ἀλλοιοῦν τε καὶ μεταποιεῖν τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπὲρ φύσιν δύνασθαι, καὶ ταῦτα δὴ πρὸς τὸ δὲν τὸ θεῖον φῶς;

40. Εἰ ἐν τῷ φωτὶ τῷ πνεύματι φῶς τὸν υἱὸν ὁ πρωτομάρτυρος Στέφανος θεατάμενος οὕτω τὸ πρόσωπον ἔλαμψε, τῷ αὐτῷ ἀριστῇ φωτὶ καὶ τὴν ὀπτασίαν εἶδε καὶ τὸ πρόσωπον ἔλαμψε, καὶ πῶς κτιστὸν τοῦτο τὸ πνεῦμα τὸ ἄγιον δὲν, ὡς ὁ θεηγόρος Γρηγόριος ὁ τῆς Νύσσης φησίν; Εἰ τὸ ἐπιφανὲν Ἀντωνίῳ τῷ θείῳ φῶς αὐτὸς ὁ κύριος ἦν, „κύριε γάρ φησιν, ποῦ τὸ πρότερον ἦς;“ ὁ δέ φησιν, „Ἀντώνιε, ὅδε ἥμιτν.“ οὐκ ἀλλότριον ἀριστῇ θεοῦ οὐδὲ κτίσμα τὸ τοῖς ἀγίοις ἐπιφαινόμενον φῶς. Οὕτως ἔχει καὶ τὸ τοῦ Παύλου, πλὴν ὅσον ἐκεῖ μὲν φοβερὸν διὰ τὴν πατάπληξιν, ἐνταῦθαι δὲ προσηγένετο διὰ τὴν παιδάκλησιν.

41. Εἰ αὐτὸς ὁ θεὸς προηγεῖτο τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐν στύλῳ πυρὸς καὶ νεφέλῃς ἀπαυτι φαινομένης, οὐ τοῖς ἀξίοις ἀριστῇ μόνον καὶ κεκαθαριμένοις αἱ θεοφάνειαι, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἀπλῶς χορηγοῦνται. Τῆς γὰρ θείας δυνάμεως ἐστὶ τὸ πᾶν, οὐ τῆς τῶν ὀρώντων ἔξεως, πλὴν ὅσον τοῖς μὲν εἰς τὴν ψυχὴν καὶ τὸν νοῦν ὁ φωτισμὸς διαβούνει, παθάπερ καὶ ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἐπὶ τὸ σῶμα πρόεισιν ὡς ἐπὶ Μωσέως τε καὶ τοῦ πρωτομάρτυρος, τοῖς δὲ περὶ τὴν ἔξω μόνην στρέφεται ὄψιν, οἷον ἀντὶ τύπου τινὸς ὑλῆς διαδύναι μὴ ἔχων.

42. Εἰ ὡσπερ τὸ κυριακὸν πρόσωπον ὡς ὁ ἥλιος ἔλαμψεν, οὕτω καὶ οἱ δίκαιοι λάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, τῷ αὐτῷ ἀριστῇ φωτὶ καὶ οἱ δίκαιοι λάμψουσιν, φῶς καὶ ὁ κύριος ἔλαμψε· τὸ δέ ἐστιν ἡ τῆς θεότητος ἀκτὶς ὀνταρχος οὖσα καὶ ἀκτιστος, ὡς οἱ θεολό-

• 42) Conf. Math. 17, 2. 13, 43.

γοι φασὶ, καὶ πῶς κτιστὸν τὸ τοῖς ἀγίοις δῷμιενόν τε καὶ μετεχόμενον φῶς;

43. Εἰ τῆς παρ' ἡμῶν ἐπιστροφῆς πρὸς θεὸν μόνον ἔνδει πρὸς τὸ φωτίζεσθαι, καὶ οὐ πρὸς τούτῳ καὶ τῆς ἐκείνου ἐπιστροφῆς πρὸς ἡμᾶς, οὐκ ἀν ἐδεόμενα λέγοντες, „μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπον σου ἀπ' ἐμοῦ,“ καὶ αὕτης, „ἐπίφανον τὸ πρόσωπόν σου καὶ σωζησόμεθα.“ φέρε δηλοῦ τὴν ἐποπτικὴν αὐτοῦ ἐνέργειαν εὑμενῶς πρὸς ἡμᾶς ἐπιστρέφουσαν.

44. Εἰ μή ἔστιν ἄλλότριον τῆς ἀύλου ψυχῆς ἡ δρα-τικὴ δύναμις, τοῦ γὰρ ψυχικοῦ πνεύματος ἥρηται, καὶ τὸ ἀφασιν οἱ περὶ ταῦτα δεινοὶ, τί θαυμαστὸν, εἴ ποτ' ἐπὶ καὶ τῶν ἀύλων συγγενῶν τῇ ψυχῇ παρὰ τῆς θείας δυνάμεως ἐνισχύεται, ποιητὴ καὶ πρὸς αὐτὴν εἰσαγγεῖλαι; Κατὰ γὰρ τούτον τὸν λόγον καὶ ἀγγελοῖς πολλοῖς ὁ φωνησαν, καὶ τὸ κυριακὸν μετὰ τὴν ἀνάστασιν σῶμα θεωρήσεις καὶ γεγονός ἀφθαρτον.

45. Εἰ τὸ θεῖον τουτὶ φῶς ὑπὲρ φύσιν μετέχεται καὶ δρᾶται, καὶ ἄλλο παρὰ τὸ αἴσθητόν ἔστι φῶς, οὗτο καὶ ἡ τοῦ θεοῦ σοφία καὶ ἡ παρ' αὐτοῦ γνῶσις καὶ τὰ τῶν δινάμεων ἐνεργήματα· καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν ἀπαντα τὰ χαρίσματα ὑπὲρ φύσιν ἐπιγίνονται τοῖς ἀξίοις καὶ ἄλλαι παρὰ τὰ ἐν ἡμῖν εἰσὶ φυσικὰ καὶ διὰ σκούπης προγενόμενα. Καὶ γὰρ ἡ ζωὴ πᾶσα τῶν πατὰ θεὸν ζώντων ἐτέρα παρὰ τὴν φυσικὴν ἔστι, πνευματικὴ τε καὶ θεοειδῆς οὖσα· ταύτην καὶ ὁ Παῦλος ἔξη μητέρι ζῶν τῇ σαρκὶ, ἀλλὰ ζῶντα ἔχων ἐν ἐκυρῷ τὸν Χριστὸν, ὃς ἔστι τῶν χαρισμάτων τὸ πλήρωμα.

Περὶ τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων.

46. Εἰ πολλὰ μὲν πνεύματα λέγεται, πολλὰ δὲ ἡ

43) Ρα. 50, 13. 79, 4.

τοῦ πνεύματος ὑπόστασις οὐ γίνεται, ἔτερον ἄρα ἡ αὐτοῦ ὑπόστασις, καὶ ἔτερα τὰ χαρίσματα.

47. Εἰ ἡ ἐξ ἀρχῆς ἐμφυσηθεῖσα παρὰ θεοῦ τῷ ἀνδρῶπῳ πνοὴ ζωῆς, ἀφ' ἣς ἐγένετο ὁ ἀνθρώπος εἰς ψυχὴν ἔτοσαν, οὕτ' αὐτὴν ὑπῆρχεν ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ, μέρος γάρ ἦν οὗτω γε τῆς θείας οὐσίας, οὔτε μὴν ἡ τοῦ θείου πνεύματος ὑπόστασις, ἡ γὰρ ἀνέστασις τὸ ἅγιον πνεῦμα· ἔτερον ἄρα ἡ τοῦ πνεύματος ὑπόστασις, καὶ ἔτερον ἡ ἐμφυομένη χάρις.

48. Εἰ τὸ μετὰ τὴν ἀνάστασιν παρὰ τοῦ κυρίου δι' ἐμφυσήματος τοῖς ἀποστόλοις δοθὲν οὐκ αὐτὴν ἡ τοῦ πνεύματος ἦν ὑπόστασις, οὐδέπω γάρ ἐπεδήμησεν ὁ παράκλητος, οὐδέπω τοῦ κυρίου πρὸς τὸν πατέρα πεπορευμένου· ἔτερον ἄρα ἡ τοῦ πνεύματος ὑπόστασις, καὶ ἔτερον ἡ δι' ἐμφυσήματος διδομένη κοινὴ τῆς τριάδος χάρις.

49. Εἰ πρὸ τοῦ δεσποτικοῦ πάθους οὕτω ἦν πνεῦμα ἄγιον, ὅτι Ἰησοῦς οὕτω ἐδοξάσθη, ἔτερον ἄρα τὸ ἀϊδίων, ὃν πνεῦμα ἄγιον τῆς ἐσομένης μετὰ τὸ πάθος ἐν τοῖς ἀνθρώποις αὐτοῦ χάριτος, πνεῦμα ἄγιον καὶ αὐτῆς καλουμένης.

50. Εἰ δὲ λαμβάνει τις, τοῦτο καὶ δίδοται παρὰ τοῦ διδόντος, λαμβάνονται δὲ οἱ λαμβάνοντες οὐ τὴν τοῦ πνεύματος ὑπόστασιν ἀλλὰ τὴν χάριν· ἔτερον ἄρα ἡ τοῦ πνεύματος ὑπόστασις, καὶ ἔτερον ἡ παρὰ τοῦ νιοῦ διδομένη τοῦ πνεύματος ἐνέργειά τε καὶ χάρις. *

51. Εἰ πανταχοῦ παρὼν ὁ θεὸς οὐ μεταλλάγγει τόπον ἐκ τόπου, ποτὲ μὲν ὁδε, ποτὲ δὲ ἐκεῖσε γινόμενος, οὕτ' ἄρα ἀποστέλλεται οὔτε δίδοται, οὔτε ἐκχεῖται οὔτε πηγάζει ἡ τοῦ πνεύματος θεία ὑπόστασις, ἀλλ' ἡ χάρις αὐτοῦ φανερούμενη καὶ ἐνέργεια· ποτὲ γαρ ταῦτα πάντα καὶ τοι καὶ δι' αἰτίαν.

52. Εἰ καὶ παρὰ Μωυσέως ὁ θεὸς τοῦ πνεύματος ἀφελῶν ἐτέροις μετέδινε, καὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων διδίδοτο πνεῦμα ἄγιον, ἀλλὰ καὶ μέχρι οὗ ἐξ ἑκείνων καὶ διαδοχὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διαδίδοσται τοῖς πιστεύουσιν· οὐδὲν ἄρα τὸ διὰ σωματικῆς ἐκφυσήσεως παρὰ τοῦ κυρίου τοῖς ἀποστόλοις δοθὲν ἡ τοῦ πνεύματος ἦν ὑπόστασις, ἀλλ᾽ ἡ τὸν ναὸν ἑκεῖνον πληρώσασι χάρις· ἐκ γὰρ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ φησι τῷ μετέπειτα πάντες ἐλάβομεν.

53. Εἰ μέτρῳ καὶ μερίδῃ τὴν τοῦ πνεύματος δωρεαν οἱ πιστοὶ λαμβάνουσι, κατ' οὓσιαν δὲ θεὸς οὐ μετρεῖται οὐδὲ μεριζεται, ἔτερον ἄρα ἡ ἀμεριστος οὐσία καὶ ἔτερον ἡ μεριζομένη καὶ μετρουμένη χάρις.

54. Εἰ τὸ ἐπελθὸν τῇ παρθένῳ ἄγιον πνεῦμα οὐκ αὐτὸ ἐσαρκώσῃ, ἀλλ᾽ ἡ τοῦ λόγου ὑπόστασις, ἔτερον ἄρα ἡ τοῦ πνεύματος ὑπόστασις, καὶ ἔτερον ἡ ἐπιφοιτήσασα τῇ παρθένῳ χάρις τε καὶ ἐνέργεια, πρὸς ἄγιασμιδὸν τῆς σαρκὸς αὐτῆς, οἱ θεολόγοι φασὶ, καὶ πρὸς τὸ δύνασθαι φέρειν τὸ σωτήριον κύημα· διὰ γὰρ τοῦτο τῷ πνεύματι καὶ ἡ τοῦ ὑψίστου δύναμις προσετέθη.

55. Εἰ ἡ παρὰ τοῦ κυρίου ἐξερχομένη δύναμις καὶ ἰωμένη πάντας πνεῦμα μὲν θεῖον ἦν, „ἐν γὰρ πνεύματι θεοῦ φησιν ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια,“ οὐκ αὐτὴ δὲ ἡ τοῦ πνεύματος ὑπόστασις ἦν, οὐ γὰρ ἂν περὶ ἑκείνης ἔλεγεν, „ἔγνων δύναμιν ἐξελθοῦσαν ἀπ' ἐμοῦ.“ ἔτερον ἄρα ἡ τοῦ πνεύματος ὑπόστασις, καὶ ἔτερον ἡ παρὰ τοῦ υἱοῦ ἐκδιδομένη δύναμίς τε καὶ χάρις.

56. Εἰ ἀπὸ τοῦ θείου πνεύματος ἐπὶ πᾶσαν σάρκα ἐκχεομένου, ὡς ἡ ὑπόσχεσις, οἱ ἀπόστολοί τε καὶ οἱ λοιποὶ μετέχουσιν, οὐκ ἄρα κτίσμα τὸ ἐν αὐτοῖς γινόμενον πνεῦμα, καθ' ὃ πνευματικοὶ χρηματίζουσιν.

52) ἐκ γὰρ τοῦ πληρώματος. Rom. 15, 29.

55) ὑψίστου δύναμις. Luc. 1, 35.

56) ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια. Luc. 11, 20. — ἔγνων δύναμιν. Marc. 5, 30.

57. Εἰ τῷ Παύλῳ πνεῦμα πιστὸν ἦν, καὶ ὁ τοῦ Χριστοῦ νοῦς, ὃν εἶχεν, ἔσται πιστὸς, καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς ὁ ἐν αὐτῷ λαλῶν· ἀλλὰ ταῦτα πάντα τὴν θείαν χάριν δῆλοῦσι καὶ τὴν ἐνέργειαν ἀπιστον τε καὶ αἴδιον σύσσαν.

58. Εἰ τῇ θεοτόκῳ τε καὶ τοῖς ἀποστόλοις πνεῦμα ἄγιον καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπήγγελται, οὐκ ἐπεδήμησε δὲ τῇ θεοτόκῳ ἡ τοῦ πνεύματος ὑπόστασις, οὐδὲ γὰρ αὐτῇ ἐσωφρώθη⁶⁰⁾ οὐδὲ ἄρι τὸ ἐπιφοιτῆσαν τοῖς ἀποστόλοις ἡ τοῦ πνεύματος ὑπόστασις ἦν, ἀλλ' ἡ χάρις καὶ ἡ ἐνέργεια, ἥτις καὶ ἐνέπλησεν αὐτοὺς ἐν εἴδει γλωσσῶν πυρίνων ἐπιφανεῖσα καὶ διαμερισθεῖσα, οὐσιωδῶς δὲ ἐπιφοιτῆσαν τὸ πνεῦμα εἴρηται τότε, διότι οὐ μέρος τι τῆς ἐνέργειας ὡς πρότερον, ἀλλ' ὅλη ἡ ἐνέργεια ἐξεχύθη, ἥτις ἐστὶ συνηγμένη καὶ ἀχώριστος τῇ οὐσίᾳ καὶ κοινῇ τῶν τοιῶν ὥσπερ καὶ ἡ οὐσία.

59. Εἰ ἡ τοῦ θείου πνεύματος χάρις ἐπιφοιτῶσσα τοῖς μυστηρίοις εἰς τὸ τεθεωμένον αὐτὰ σῶμα καὶ αἷμα μετασκευάζει, πῶς ἄρα πιστία ἡ τὸ τοσοῦτον ὑπερφυῶς δυναμένη;

60. Εἰ τὰ ἐπανακαυπάμενα τῷ Χριστῷ κατὰ τὴν προφητείαν ἐπτὰ πνεύματα τὸ πνεῦμα ἦν αὐτὸ τοῦ θεοῦ τοῖς ἑαυτοῦ ἐνεργείαις ἐπιφοιτῆσαν, οὕτω γὰρ καὶ ἐμφέρεται, τοῦτο δ' οὐκ ἐστι πιστία, λέγω δὴ τὰ πνευματικὰ χαρίσματα.

61. Εἰ πᾶν δώρημα τέλειον ἀνιστέν εστι καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων, οὐδὲν ἄρα τέλειον τῶν ἐν ἡμῖν φυσικῶν ἡ διὰ σπουδῆς ἐπικτήτων, μή τι γε δὴ ἡ θέωσις, ἡ θεοῦ μόνου προδήλως καθέστηκεν.

62. Εἰ τοῦ θεοποιοῦ μετέχοντες δώρου κοινωνοὶ γνόμενα θείας φύσεως, ὡς ὁ θεοπέσιος ἐφη Πέρρος, οὐκ

60) ἐπτὰ πνεύματα. Apocal. 1, 4.

61) δώρημα τέλειον. Jacob. 1, 17.

62) κοινωνοὶ θείας φύσεως. 2. Petr. 1, 4.

ἀν εἴη πτιστὸν τοῦτο τὸ δῶρον, ὃ παλεῖται θεασχέα καὶ
θέωσις, ἔτι δὲ καὶ θεότης.

63. Εἰ διὰ πτίσματος θεούμενα καὶ πτίσματι δήπου
λαρεύσομεν· τοῦτο δὲ Ἐλληνικὸν καὶ ἀθεῖας ἀπάπλεων.

64. Εἰ φυσικὸν τι σπέρμα ἐγκαταβεβλημένον ἡ θέ-
ωσις ἦν, οὐκ ἀν ήμιν ἔδει ἀναιγεννήσεως οὐδὲ τῶν λοιπῶν
μυστηρίων, ἐξ ὧν ἡ θεία χάρις ἐπιφοιτᾷ τοῖς καὶ τῷ βίῳ
κεκαθαριμένοις.